

Reactie Ontwerp-Klimaatplan 2025-2035

Het Ontwerp-Klimaatplan 2025-2035 zet stappen in de richting van klimaatneutraliteit, maar schiet op cruciale punten tekort. De voorgestelde doelen en beleidsmaatregelen zijn volstrekt onvoldoende om de opwarming van de aarde tot onder de 2°C, laat staan 1,5°C, te beperken. Gezien de ernst van de klimaatcrisis en de historische verantwoordelijkheid van Nederland als welvarend en industrieel land, is dit plan ontoereikend en getuigt het van een gebrek aan urgentie en leiderschap.

Hier maak ik me grote zorgen om. Lang heb ik erop vertrouwd dat 'the powers that be' goed doorhebben wat de staat is van het klimaat en welke maatregelen er nodig zijn om de gevolgen van klimaatverandering en de ecologische crisis af te wenden. Toen ik me echter een jaar geleden ging verdiepen in de staat van de wereld ben ik me wezenloos geschrokken en werd vooral ook bijzonder boos. Ik heb meet- en regeltechniek gestudeerd, een snelle blik op de belangrijke indicatoren is voldoende om te zien dat we als mensheid in heel grote problemen zitten en dat er volstrekt onvoldoende gebeurt om de gevolgen van ons gedrag te beperken. Hierdoor maak ik me grote zorgen, vooral om de toekomst van mijn kinderen. De gevolgen zijn nu al wereldwijd zichtbaar, zeker in Azië en Afrika. Daar zijn grote problemen met droogte en overstromingen waardoor oogsten mislukken en mensen massaal migreren en strijden om water en voedsel. Deze effecten worden de komende jaren alleen maar groter waardoor op den duur hele ecologische, maatschappelijke en economische systemen gaan instorten. Ook de VN wijst in verschillende rapporten op deze risico's. Dit zijn, met ongewijzigd beleid, niet eens risico's maar simpelweg de toekomst.

Het klimaatplan stelde me op een aantal punten dan ook teleur. In brede zin omdat er voornamelijk wordt gesproken over onderzoek en overleg in plaats van het stellen van concrete doelen, het maken van keuzes en het implementeren van maatregelen. In de laatste decennia is er al enorm veel onderzoek gedaan, gebruik die kennis en zet dit om in daden. Er is geen tijd voor uitstelgedrag, uit het plan blijkt een bijzonder groot gebrek aan gevoel voor urgentie.

Graag reageer ik ook meer specifiek op een aantal onderdelen van het plan.

Doelstellingen zijn onvoldoende ambitieus

Het ontbreken van een bindend nationaal tussendoel voor 2040 is onacceptabel. Zonder een juridisch vastgelegde reductie van minstens 90% in 2040, zoals ook door de EU vastgesteld, is de kans groot dat Nederland het klimaatdoel van netto-nul in 2050 mist.

Het, erg conservatieve, IPCC waarschuwt dat een opwarming van meer dan 1,5°C catastrofale gevolgen heeft. Het huidige pad van Nederland en andere Westerse landen blijft echter consistent met een opwarming van 2,5°C of meer. Stel daarom bindende nationale doelen vast voor 2040 en verhoog de ambitie naar een netto-nul reductie van CO₂-uitstoot voor 2040, in lijn met de wetenschappelijke aanbevelingen en het Europees tussendoel.

Fossiele subsidies ondermijnen geloofwaardigheid

Het Klimaatplan spreekt over een rechtvaardig beleid, maar ondertussen blijven miljarden euro's aan subsidies en belastingvoordelen naar fossiele industrieën gaan. Nederland gaf volgens schattingen van CE Delft en andere onderzoeken in 2023 ruim €37,5 miljard uit aan fossiele subsidies, waarmee het beleid rechtstreeks in strijd is met de internationale klimaatdoelstellingen. Stop daarom onmiddellijk met het verstrekken van fossiele subsidies en herinvesteer dit geld in hernieuwbare energie, energiebesparing en ondersteuning van huishoudens met lage inkomens.

Stop nieuwe investeringen in fossiele energie

Het Klimaatplan blijft vaag over de aanpak van fossiele brandstoffen en de uitfasering van bestaande infrastructuur. Dit is in directe tegenspraak met de aanbevelingen van de Internationale Energieagentschap (IEA), die stelt dat er vanaf nu geen nieuwe fossiele projecten mogen worden ontwikkeld. Het voortzetten van fossiele projecten zoals gaswinning in Groningen en de investeringen in LNG-importcapaciteit in Rotterdam dragen bij aan een lock-in van fossiele brandstoffen. Leg daarom een wettelijk verbod vast op nieuwe investeringen in fossiele infrastructuur en versnel de afbouw van bestaande fossiele activiteiten.

Historische verantwoordelijkheid wordt genegeerd

Nederland heeft per hoofd van de bevolking een van de hoogste historische emissies ter wereld en heeft daardoor een morele én praktische plicht om voorop te lopen in de klimaattransitie. Nederland profiteert historisch en economisch van activiteiten die de wereldwijde opwarming hebben versneld, zoals kolonialisme en industriële ontwikkeling. Dit geeft Nederland een enorme verantwoordelijkheid in emissiereductie en financiële ondersteuning aan kwetsbare landen. Daarom moet ons land deze historische verantwoordelijkheid nemen door serieus méér te doen dan het minimum, ook om de weg te leiden voor de rest van de wereld. Nederland moet streven naar een reductie van 100% CO₂-uitstoot in 2040 en aanzienlijk meer bijdragen aan klimaatfinanciering in het mondiale zuiden.

Koolstofverwijdering is geen substituut voor emissiereductie

Het vertrouwen op technologieën voor koolstofverwijdering is onverantwoord. Deze technologieën zijn onrijp, onzeker en kunnen niet dienen als vervanging voor snelle, directe emissiereducties. Volgens het IPCC is een reductie van emissies in de komende tien jaar cruciaal om kantelpunten in het klimaatsysteem te voorkomen. Schrap koolstofverwijdering als strategie en zet in op bewezen maatregelen zoals grootschalige hernieuwbare energieopwekking, isolatie en energie-efficiëntie.

Rechtvaardigheid blijft een holle frase

Het Klimaatplan benadrukt rechtvaardigheid, maar slaagt er niet in concrete en dwingende maatregelen te formuleren om de kosten eerlijk te verdelen. Mensen met lagere inkomens worden onevenredig getroffen door de energietransitie, terwijl grote vervuilers belastingvoordelen behouden. Voer daarom een progressief belastingbeleid in waarbij de grootste vervuilers betalen, en herzie subsidies zodat deze gericht zijn op lage- en middeninkomens.

Oneindige economische groei is onverenigbaar met klimaatactie

Het Klimaatplan blijft opereren binnen de grenzen van een economisch model dat uitgaat van oneindige groei, terwijl dit fundamenteel in conflict staat met de draagkracht van onze planeet. Een economie die afhankelijk is van voortdurende expansie van consumptie en productie drijft

de vraag naar grondstoffen, energie en landgebruik verder op en versnelt de vernietiging van natuurlijke ecosystemen. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft herhaaldelijk gewaarschuwd dat ook 'groene groei' – met technologie en efficiëntie als kern – onvoldoende is om de ecologische grenzen van de aarde te respecteren. Dit geldt vooral in een wereld waarin de mondiale consumptie naar verwachting blijft stijgen.

Door vast te houden aan groei als uitgangspunt, negeert het Klimaatplan alternatieve economische modellen zoals degrowth (krimp) of donut-economieën die prioriteit geven aan welzijn en ecologische stabiliteit boven BBP-groei. Ontwikkel dus een nationale strategie om los te komen van economische groei als primaire drijfveer. Dit vereist een fundamentele herziening van hoe succes wordt gemeten, waarbij indicatoren zoals welzijn, biodiversiteit en CO₂-uitstoot leidend worden in plaats van het bruto binnenlands product (BBP) en rendement voor aandeelhouders.

Burgerberaden: van symboliek naar structurele besluitvorming

Het Klimaatplan noemt het Nationaal Burgerberaad Klimaat als een stap naar meer burgerparticipatie, maar zonder structurele integratie van de uitkomsten in de besluitvorming blijft dit een symbolische exercitie. Burgerberaden hebben wereldwijd bewezen dat zij complexe vraagstukken effectief kunnen adresseren, mits hun adviezen serieus worden genomen en leidend zijn voor beleid. Dit in tegenstelling tot de huidige politieke processen waarbij er veel aandacht uitgaat naar de waan van de dag en nieuwe verkiezingen altijd leidend zijn in beleidskeuzes.

In landen als Frankrijk en Ierland hebben burgerberaden geleid tot concrete en ambitieuze beleidsmaatregelen, zoals het Franse verbod op binnenlandse vluchten op korte afstanden. In Nederland ontbreekt echter een garantie dat de aanbevelingen van het Nationaal Burgerberaad daadwerkelijk worden geïmplementeerd. Zonder institutionele verankering blijven burgerberaden vrijblijvende oefeningen in participatie, waardoor wantrouwen in de overheid en het democratische proces alleen maar wordt versterkt. Daarom is het noodzakelijk dat burgerberaden een structureel onderdeel van de beleidsvorming worden door wettelijke verplichtingen in te voeren om de adviezen van burgerberaden te publiceren, publiekelijk te bespreken en integraal te implementeren. Daarnaast moeten middelen en ondersteuning beschikbaar worden gesteld om representatieve deelname te garanderen, met speciale aandacht voor gemarginaliseerde groepen.

Conclusie

Het Klimaatplan faalt niet alleen in ambitie, maar ook in het aanpakken van de fundamentele oorzaken van de klimaatcrisis, zoals de destructieve focus op economische groei. Zonder een paradigmaverschuiving weg van oneindige groei blijft elk beleid oppervlakkig en ontoereikend. Nederland moet niet alleen emissies verminderen, maar ook de onderliggende systemen herstructureren die deze crisis veroorzaken.

Het huidige politieke model lijkt niet te kunnen komen tot de grote wijzigingen en de visie die nodig is om de toekomst van onze kinderen veilig te stellen. Daarom is een structurele integratie van burgerberaden in de besluitvorming noodzakelijk om te kunnen komen tot de harde keuzes die moeten worden gemaakt. Dit zodat ook onze kinderen kunnen genieten van de welvaart en het welzijn die door onze ouders zijn opgebouwd.

Bart van Bragt

Arnhem